

Det osäkrade boksamtalet (Västerbottens Kuriren 2017-12-01)

Jag kom i samspråk med en tioåring om böcker för en tid sedan. Hon berättade ivrigt om vilken ”bänkbok” hon läser just nu – Ingelin Angerborns Fyr 137 – som hon absolut tyckte jag skulle läsa. När hon märkte att jag lyssnade kom hon att berätta mera. Om personerna, men allra mest om sina tankar kring det läskiga. Att boken var så skrämmande och ändå ville hon läsa vidare. Jag lovade henne att läsa boken och undrade vad hennes kompisar tyckte om den – hade de diskuterat den tillsammans i klassen? Hon tittade oförstående på mig – vadå diskutera? ”Alltså, vi pratar inte om böcker i skolan” svarade hon och förklarade sedan tålmodigt att böckerna ligger i bänken, man får läsa i dem när man är klar med andra uppgifter.

Lätt förfärad (lärarutbildare och boksamtalsfanatiker som jag är) undrade jag om de inte gjorde något *med* böckerna på lektionerna och fick till svar att det hände att de fick svara på frågor eller lämna in recensioner till läraren.

Den bild denna tioåring målar upp av barnbokens ställning i skolan stämmer väl med de farhågor en del läsforskare har om vad som riskerar hända – eller kanske redan hänt – med boksamtalet i dagens klassrum. I takt med de ökade kraven på lärarna att ständigt dokumentera elevernas kunskaper, att ha detaljerade bedömningsunderlag och kunna mäta elevernas förmågor i relation till allt mer specifika kunskapsmål minskar utrymmet för allt viktigt som inte går att mäta.

Boksamtalet är ett sådant omätbart fenomen som, om vi inte värnar om det, riskerar att försvinna från schemat. Ett samtal om läsupplevelser är helt enkelt svårare att dokumentera och bedöma än en skriftlig inlämning med svar på frågor, eller en bokrecension. Innehållsfrågor till en bok går att besvara med ja och nej, rätt och fel. Man fokuserar då på att kontrollera elevens läsförståelse eller förmåga att svara på uppgiften istället för på boken eller läsupplevelsen.

Men boksamtalet går inte att värdera på samma sätt. Och tur är väl det. För boksamtalet är till sin natur förutsättningslöst och sökande. När man samtalar om sina läsupplevelser är man inte intresserad av att fastslå rätt eller fel, ja eller nej. Man är ute efter att formulera och pröva sina och andras tankar kring en berättelse – ja kanske blir man till och med efter ett tag nyfikna på *varandra*. Berättelsen blir en plats att mötas på.

Ett tecken på att boksamtalet fyller en sådan viktig social funktion även utanför skolan är alla de bokcirklar och bokcaféer som startat de senaste tio åren. Dessa samtalsplatser har blommat upp under samma period som de sociala medierna omformat våra umgängesvanor. Boksamtalen tycks fungera som små lägereldar – ställen att samlas på för att utforska och reflektera.

Att ett boksamtal inte går att mäta och väga kan ses som en brist i en skola på jakt efter mätbara resultat, efter det vetbara. Men vi kan också se svagheten som en styrka. För vad finns det egentligen för poäng med att läsa litteratur för att uppfylla ett på förhand givet kunskapsmål? Själva poängen med ett boksamtal är att *inte veta*, att vara öppen och nyfiken – på berättelsen men också på andras upplevelser. Där dagens skola alltmer detaljstyr elevens vetande erbjuder boksamtalet en öppning mot det oväntade.

Att leda ett boksamtal med barn kan både upplevas som svårt och innebära en känsla av kontrollförlust. Man vet inte vart samtalet bär. Man vet inte om man kommer att ”komma fram till” det man hade planerat. Men det är just den osäkerheten som är värdefull.

Läsning i skolan får aldrig reduceras till träning i läsförståelse. Vi kan inte som främsta skäl till att barn ska läsa skönlitteratur ange motivet att de ska läsa för att bli bättre på att läsa.

Vi måste också lägga fokus på barns nyfikenhet och intresse för berättelser liksom på deras behov att få prata om det de upplever – i litteraturen såväl som i livet.

Maria Jönsson